

Nejc Gazvoda

Tanja Petrič z Nejcem Gazvodo

Petrič: Študijsko ste se zapisali režiji, čeprav pišete že od dijaških let. Zakaj ste (vsaj formalno) izbrali film in ne literaturo (recimo primerjalno književnost)?

Gazvoda: Primerjalna književnost in filmska režija nista primerljiva študija. Takoj naj povem, da to ni vrednostna sodba – a primerjalni književnosti bi v svetu filma prej ustrezala zgodovina filma s filmsko teorijo. Seveda pa je tradicija knjige v Sloveniji iz tega naredila raznovrsten in kompleksen študij, medtem ko zgodovina filma s filmsko teorijo ostaja čuden predmet na AGRFT. Razlog za mojo izbiro je preprost – rad imam film in režija je nekaj, čemur se na AGRFT posvečaš štiri leta. Kar koli naj že drži za našo akademijo, dejstvo je, da imaš tako proste roke in toliko projektov, da v praksi spoznaš proces režiranja, ki je v nasprotju s pisanjem vedno „družbeni dogodek” in zahteva poleg umetniških veščin tudi usmerjanje ekipe, organizacijo in boj z različnimi pogledi na ustvarjanje. Ko pišeš, se bojuješ samo s sabo; to je v bistvu najpomembnejši boj in včasih si želim, da bi me kot režiserja na prizorišču čakala ubogljiva ekipa, ki bi tako kot moji literarni liki brez besed hodila v smer, ki sem ji jo načrtoval. Seveda pa bi to ustvarjanju vzelo velikanski del čara in tudi Woody Allen ne bi posnel filma *Bullets Over Broadway* (čeprav gre tu za gledališče, se vsak režiser najde v tem labirintu kreativne norosti). Ampak ne bi znal podati dokončne sodbe – tako pisatelj kot režiser si lahko brez formalne izobrazbe. Pomembna je ljubezen do medija.

Petrič: Je lahko literatura “konjiček” ali zahteva celega človeka? Kako oba “poklica” usklajujete, kdaj pišete in kdaj se ukvarjate s filmom?

Gazvoda: Vprašanje poklica se mi zdi uradne narave – če delaš kot režiser, si po poklicu režiser, če si pisatelj, si pisatelj. Titule me ne zanimajo preveč, dokler lahko delam. S filmom sem se najbolj ukvarjal na akademiji in pri soavtorstvu celovečernega scenarija z Janezom Lapajnetom. Pišem pa zvečer, ob pivu in v samotni, kot pravi Bukowski.

Pisateljstvo je bolj bohemsko, ker je manj odgovorno – *one man band*. A za rezultat tako pri filmu kot pri knjigi so potrebni delo, koncentracija in zelo veliko razmišljanja.

Petrič: Nagrada fabula, zlata ptica, dvakratna nominacija za kresnika – to je pravzaprav že bleščeča kariera za nekoga, ki je bil rojen “globoko” v osemdesetih. Vas uspeh spodbuja ali straši?

Gazvoda: Strašijo me zakuske in fotografiranje. Po navadi se moram zazreti v neko točko, obrniti glavo pod natanko določenim kotom, nato pa biti videti normalen. Ali pa očarljiv. Ne gre. Podelitve nagrad so naporne. Ne uživam, če sem v središču pozornosti. O nagradah in priznanjih pa, kot po navadi – cenim, da so me izbrali, enkrat sem bil na sliki v križanki v Večeru. Nisem še srečal ženske, ki bi jo privlačila nominacija za kresnika. Ne maram procesa in vprašanj, ki jih sprožijo nagrade. Sem si to zaslužil? Sem precenjen? Podcenjen? Ne zanima me. Če bi nagrade omogočale, da bi delal več, bi se bojeval zanje. Do takrat so pa čisto prijetne, kot pozornost lepe ženske, ki si kmalu najde drugega, da jo časti. Je pa super, če so v komisijah ljudje, ki jih spoštuješ. In to se mi pogosto dogaja.

Petrič: Zdi se, da prav v vseh svojih delih tipate meje med realnim in nadrealnim, fantastičnim, sanjami. Kje oz. kaj je za vas resničnost? Zakaj vas takšna tematika privlači (verjetno bolj kot pišoče vrstnike ali pisateljske kolege generacije pred vami)?

Gazvoda: Začne se z eskapizmom. Če kot otrok razmišljaš majčkeno drugače, si po navadi ne znaš razlagati neumnosti, ki te obdajajo. Za to ti ni treba biti nič posebnega, samo veš, da za solze bližnjega ni kriva mušica ... razumeš svet v več plasteh kot tvoje vzgojiteljice ... ali pa preprosto rad brskaš po ogromnih knjigah, ki jih še ne znaš brati. A to so majhnosti. Z leti ugotoviš, da se ni nič spremenilo, samo pogled si si razširil. Fantazija, fikcija in vse, kar ni del stvarnega sveta, je orodje za obračun z njim. Ustvariš svoj svet, v katerem si lahko končno razložiš to, kar se okoli tebe dogaja. Kaj ljudi boli, kaj jih dela srečne. Zakaj se včasih tako odzivajo. Poskušaš razumeti tako tisto, kar ceniš, kot tisto, kar sovražiš. Fantazija pa je del človeka od nekdaj. Miti, legende, verovanja – vse izvira iz bistvenih vprašanj bivanja. Znanost je nekatere stvari razložila – zdaj vemo, da strele niso Zeusovo delo in da se Marijini kipci premikajo zaradi igre svetlobe v sodelovanju s krošnjo drevesa nedaleč stran. Prepričan sem, da se da večino stvari razložiti z znanostjo, in

to me neskončno veseli. Ampak umetnost ni tu, da razlaga, temveč da začara. Umetnost je najstarejši spopad z realnostjo, ki kljub napredovanju v znanosti ni izgubil moči. Recimo: staranje in smrt sta biološka procesa – ampak *Jagababa* Daneta Zajca govori o tem s pomočjo golih dekl'c, kop, žarečega premoga in hladnih noči. Ko to berem, začujem čutiti, kaj to zares pomeni. In sem uročen. Zajc me vedno uroči. Umetnost je nadgradnja realnosti, bistvo razuma, ker deluje ravno nasprotno. Pusti nas v svetove, ki jih ne poznamo, da se spopademo s tem, v katerem živimo.

Petrič: Vaši junaki imajo nemalokrat nadnaravne, recimo telekinetične in telepatske sposobnosti. Od kod obsesija z nadnaravnimi silami? Ste se sami kdaj spogledovali s takšnimi praksami ali pa si to želite?

Gazvoda: Haneke govori o ameriški fascinaciji z nasiljem ob zanimivem primeru – ameriški junak, ki so ga maltretirali, dobi supermoč. Nato razbije tiste, ki so ga mučili, in gledalci občutijo zadoščenje. To ni prav. Zato pa je *Funny Games* tako zoprni film – ker v resnici tega zadoščenja ne dosežeš na ta način. Nadnaravne sile so prerasle iz utehe do neznanega v željo po popolni oblasti. Otroci si želijo biti superjunaki, da bi se lažje spopadali s svetom. Odrasli si želijo biti superbogati, da bi se lažje spopadali s svetom. Superjunaki niso le ljudje z nadnaravnimi sposobnostmi ... so tudi fiktivni junaki, ki jim je uspelo nemogoče. Vsi si želimo imeti bič, ki pelje kočijo, kamor bi radi. Sartre nam dopoveduje, da to ni tako preprosto, ampak ne bomo obupali. Hecno je, da imajo določeni ljudje odpor do znanstvene fantastike ali fantazije. Sem že slišal, da so junaki iz *Sanjajo tisti* ... „krneki”, kot pravijo. Lahko lebdijo in premikajo predmete. Isti ljudje po navadi verjamejo, da so romantični filmi bolj realistični. Jaz pa vedno pravim, da mora po odjavni špici junak, ki se je prej poljubljal v luči sončnega zahoda in orkestralni spremljavi, na sekret, njegovo dekle pa mu zjutraj zateži, ker je dobilo PMS. Nadnaravne sposobnosti so samo orodje, s katerim junakom dam človečnost. Še tako „navaden” junak je lahko dosti bolj neverodostojen, če ga vidimo skozi oči ljudi, brezplodno sanjajočimi o življenju, ki ni njihovo. In mu verjamejo. Mi ustvarjalci vedno sanjamo o drugih življenjih. A če na koncu sledi rojstvo, je to upravičeno.

Petrič: So liki s parapsihološkimi sposobnostmi “deseti bratje” sodobnega časa – kritični posebneži, ki bi lahko spremenili svet, vendar jih družba ne priznava ali jih celo izolira, kot se zgodi s protagonistom iz romana *Sanjajo tisti*, ki preveč spijo?

Gazvoda: Parapsihološka sposobnost današnjega časa je že dostojna mera zdravega razuma. Slovenija se ob volitvah bolno polarizira in konstantno prikimava velikemu, mogočnemu svetu, ki tone v maloumje; podpihujejo ga okostenele religijske dogme, lastniki kapitala in požeruhi oblasti. Vendar me ne skrbi. Tako tone že dolgo časa. Kakega globalnega upora najbrž ne bo nikoli. Razlike med kulturnimi svetovi sveta so tako gromozanske, da jih ne bomo nikdar preskočili. A celo v enem kulturnem svetu je težko sobivati. Junaki iz knjige *Sanjajo tisti ...* so v bistvu sovražniki splošnosti. Zato sem jim pripel te spodobnosti. S svojim delovanjem postavljajo vprašanja, na katera ljudje ne znajo odgovoriti. Po svetu se širi lažna strpnost, nauk o sprejemanju. Vsi smo enakovredni. Vsak si zasluži, da pove svoje mnenje. To ni res. Nekateri bi se morali roditi brez glasu. Nekaterim bi bilo treba glas vzeti. Umetnost je zaradi svoje drže v teh časih na najkrutejšem udaru (huje je bilo edino v totalitarnih časih in sistemih, ampak o tem ne bi rad pametoval, ker tistih časov nisem doživel). Umetnost je večno praskanje in sipanje soli v rane človeštva. In človeštvo je neumen velikan, ki rad le in samo poležava. A ker je tako velikanski, zna zamahniti in zmečkati tisto, kar mu kaže ogledalo. In v Sloveniji se trend tega, da se umetnosti pripisuje vrednost glede na popularnost, branost, gledanost in splošnost, strašljivo povečuje. Ni mi všeč, da umetniški vodje nekaterih najpomembnejših kulturnih inštitucij pri nas namigujejo, da bodo na program postavili lahkotnejše vsebine. Če bomo v teater pritegnili več ljudi na račun padca kakovosti, je bolje, da se nehamo igrati umetnike in začnemo štancati neškodljive kulturne vsebine, po katerih ljudje dobro spijo. A če v žilo dobiš šus umetnosti, ne spiš dobro. Komur to ne prija, nič hudega – samo naj da mir. Ne razumite narobe – super, da obstajajo lahkotne predstave, nani-zanke in knjige. Ampak to je okvir umetnosti. Edino, kar je nevarnejše od splošnosti, je slaba visoka umetnost. To pa je gospodarski kriminal. Elitni krožki, ki ne spuščajo nikogar blizu, ker nekaterim „kao“ ni dano razumeti. Umetnost mora vsakogar spustiti blizu. Problem pa je, da se ljudje za to ne potrudijo, zato tudi ne razumejo in kritizirajo. Dobra umetnost pa pri nas potrebuje finančno podporo, ker se zaradi majhnega trga sama ne more preživljati. Potrebuje več vzgoje v šolah; nočem narediti vtisa, da je butasto ljudstvo samo krivo – v šoli ni filmske vzgoje, v gimnaziji je likovni in glasbeni pouk samo eno leto, umetnost obstaja na ravni krožkov in nekaj posameznikov; to jo še bolj zapira. Z umetnostjo bi bilo treba živeti, tako kot ljudje živijo s športom. Postati bi morala disciplina, vredna stalnega spremljanja, spoštovana metoda za predstavitev Slovenije v svetu, za spoznavanje tega, kar smo.

Petrič: Tehnika, ki jo uporabljate pri sestavi oz. zapletu zgodb (velikokrat je zgodba razdrobljena na krajše epizode oz. slike), se zdi podobna filmskemu kadriranju. Kje najdete skupni imenovalec za film in literaturo?

Gazvoda: Film, literaturo, življenje in sploh vse, ne? Tole bom bolj na kratko – nikoli nisem napisal zgodbe, ki si je nisem nenehno predstavljal. S filmom se ves čas opijam, tako kot z literaturo. Rad sem zadet od obeh. Oboje pa je medij za podajanje zgodbe. Izkoriščam prednosti obeh. Včasih se malce zapletem. Ampak treniram, brez skrbi.

Petrič: So vaši vzorniki predvsem filmarji in scenaristi ali bolj literati in filozofi? Ste se tisto o sanjah učili ob Freudu ali ob Stephenu Kingu?

Gazvoda: Hm, s tem je tako kot pri zbiranju značk. Izberem filmarje in literate, če smem. Učil sem se ob dobrih zgodbah. Freuda zadnje čase malce več berem, Stephena Kinga pa že od nekdaj. Ampak letos se res bolj posvečam raznim evolucijskim teorijam, celo Žižka sem malo pregrizel. Filozofija je norost tega, kar nam lahko razum ponudi. To izjemno spoštujem. Nisem pa tip pisatelja, ki bi izhajal iz teorij. Najprej je človek s problemom. Nato je njegova zgodba. Potem kamera ali pa svinčnik. Pa gremo.

Petrič: Skoraj nepogrešljiv "rekvizit" vaše literarne scenografije je kamera, ki snema, opazuje ali pa samo brni nekje v kotu; sami večkrat (kritično) ošvrknete resničnostne šove, v katerih se nastopajoči pustijo snemati štiriindvajset ur na dan. Je kamera za vas posebna metafora?

Gazvoda: Pri filmu je kamera orodje. Nisem režiser, ki pada na tehniko. V literaturi pa sem jo že nekajkrat izrabil, ker je lahko dobra metafora. V resničnostnih šovih se mi kamera ne zdi tak problem. Kamera je samo omogočila to, da znanstvenikom ni treba zapisovati, kaj podgane počno, lahko jih posnamejo. Problem je, da podgane v teh šovih ne počno ničesar. Dovolj o tem, ker sem se odločil, da vsaj v tem intervjuju ne bom bluzil o Velikem bratu. Kamera v moji literaturi večkrat deluje kot zrcalo. Deluje kot element, ki iz likov izvabi nova spoznanja, kvalitete ... lepoto. Junak v kratki zgodbi *Dobra vila* je kamero uporabil kot nekaj, s čimer bo pustil spomin za svojo hčer. V eni izmed zgodb v knjigi *Vevericam nič ne uide* pa deklica uporabi kamero, da pokaže svojemu ljubljenu pravi obraz. Kamera nikoli ne brni zato, ker je ta zvok fascinanten – v brnenju se skrivajo spoznanja.

Petrič: Verjetno je “kamera” povezana tudi z vprašanjem svobode – tistim že pregovornim: kje in kdaj se svoboda začne ter kje in kdaj konča?

Gazvoda: Pojma nimam. Nimam ne jajc ne znanja, da bi to definiral. Lahko mi je bluziti, ker sem rojen v razmeroma svobodni družbi, čeprav je demokracija diktatura večine. O svobodi, ki je lahko posamezniku v katerem drugem sistemu odvzeta, in o tem, kako se človek zaradi tega počuti, nimam pojma. Občutek pa imam, da se nam stopnja svobode počasi obrača. Da se bo dalo našo svobodo izkoristiti ravno za nadzor. Pravica vedeti, videti, biti viden. In potem dobimo vse informacije, pa jih ne znamo več filtrirati. Z interneta takoj potegnemo katero koli informacijo, večkrat nepreverjeno. Skrivamo identitete, ne vemo, s kom se pogovarjamo. Strah se tako veča, ker se veča možnost, da bomo izvedeli stvari, ki jih sicer ne bi nikoli. Tu ne gre več za to, da imamo pravico vedeti – bolje je, da gredo določene stvari mimo nas. In potem je tu seveda stalen nadzor, ki je mogoč zaradi novih tehnologij – kamere, kreditne kartice, bankomati, zdravstvene izkaznice, potni listi s čipi ... Za zdaj nam to lajša življenje. Najbrž pa mi ni treba razlagati, kaj se lahko zgodi, če te informacije pridejo v napačne roke. Če pa me sprašujete, kaj je svoboda bolj poetično ... je ustvarjanje. To, da delam, kar me veseli. Zveni patetično, ampak ko ustvarjam, se čutim del dosti širšega sveta, ki je v moji glavi. Svoboda je imeti pravico do upravljanja svojega življenja.

Petrič: Vaša zadnja zbirka kratkih zgodb z naslovom Fasunga je precej “temačnejša” od Veveric. Ukvarja se z (družinskimi) travmami, potlačeno in bolečo preteklostjo ter digitalizirano, brezčutno prihodnostjo. Zakaj toliko “teme” in tako malo upanja?

Gazvoda: Ne vem, ali bi vrednotil upanje više kot “temo”. Ne vem, ali je to sploh predmet vrednostnih sodb. Zdi pa se mi, da če postavim junake v take položaje, kot jih, dobim iz njih več bistva, kot bi ga, če bi poležavali v lokalih in študirali, kot recimo počnem jaz. Taki junaki se začnejo bojevati, dokopljejo se do nekih odgovorov. Junak, ki mu je vse postavljeno v zibko, ne potrebuje svoje zgodbe. Povedati je treba zgodbe tistih, ki jim življenje ni bilo tako naklonjeno. Ne izhajam iz okolja, ki bi mi zapustilo travme. Pogovarjal sem se z neko študentko medicine, ki mi je postavila podobno vprašanje, in sem ji podobno odgovoril. Elegantno me je “zabila” s tem, da pacienti onkološkega inštituta ne potrebujejo junakov s tragedijami, da bi jih zbudili. Se strinjam. Ne upam si niti pomisliti,

kako je tem ljudem. A če začnemo paziti, da bodo naše zgodbe ustrezale vsem, lahko res pišemo samo še o sončnih zahodih in prijetnih popoldanskih kavah. To je nekaj, kar nam vsem ustreza, vsaj večini. Nikoli ne bom s svojo literaturo zadovoljil vseh. Tega tudi nočem. A jaz se znajdem v svetovih, o katerih ustvarjam. Vem, kaj hočem povedati. Če ne vem, raziskujem. In za zdaj mi peskovnik zgoraj naštetih tematik daje dovolj peska, da se rad igram v njem. Umetnost je tudi igra, pa čeprav včasih nad igriščem treskajo strele, tulijo volkovi in smrt kosi bližnji travnik. Glavno je, da se lahko identificiram s svojimi liki. Vsak bralec pa bo to doživljal po svoje. Na to nimam vpliva in ga nočem imeti.

Pa še tole – včasih so moje zgodbe napačno videne kot brezizhodne. Veliko mojih junakov se dokoplje do spoznanj, do rešitev. Morda so te rešitve bizarne in niso v slogu “srečna do konca svojih dni”. Ne maram pasivnih junakov, ki zadnje čase polnijo slovenski pop. Pasivni junaki so edini, ki ubijajo upanje in tragedijo. Ni solz, ni smeha. Razen Jana Plestenjaka. On ima v naslovu svoje avtobiografije oba elementa.

Petrič: Je Anton, čustveno otopeli antipod protagonista iz vašega zadnjega romana Sanjajo tisti, ki preveč spijo, v Fasungi dobil svoje brate in sestre? Bodo takšni tudi vaši prihodnji junaki? Ali huje: bodo taki “junaki” predstavniki novih generacij mladostnikov?

Gazvoda: V *Fasungi* ne vidim likov, ki bi bili podobni Antonu. Anton je stvaritev, s katero se je bilo včasih strašljivo spopadati. Samostojno ne deluje, ker nima ne ciljev ne želja, v njem ni ne ljubezni ne upanja, pa tudi mračnega hrepenenja ne. V bistvu sem napisal junaka za slovensko humoristično serijo. Taki junaki bodo v moji literaturi samo dodatek junaku, ki ima cilj – pa ne cilj v smislu ameriških junakov, ki jih nekaj preganja in morajo onesposobiti bombo, ampak neskončno veliko oblik hrepenenja, ki nas dela zanimive. Straši pa me, da se ljudje vse laže identificirajo z množico nepomembnežev. Z ikonami, ki jim je edini adut zunanost. S spački, ki bi v časih, ko internet ni razpihoval čudakov po vseh gospodinjskih, milostno crknili v svoji abotnosti, dandanes dobivajo status nekih bizarnih zvezd. Vsaka taka stvar vleče pozornost od razmišljajočih posameznikov, pa tudi fiktivnih likov, za katere se je treba potruditi, da jih dojameš. Ali pa je lik vsaj zaljubljen, no. Ker nekateri liki v našem popu so mentalni pešci. Živeči in fiktivni. Čudno, da se to še vedno gleda in posluša.

Petrič: Sicer v enem izmed intervjujev zatrjujete, da politike ne marate in da se ne udeležujete protestov. Če pa berem vaše zgodbe iz Fasunge,

bi si za nekatere upala trditi, da če že ne gre za antiutopijo, gre vsaj za precej sarkastično kritiko sodobne družbe (recimo Par poletja 2006, Birokracija, Poletna romanca, Zasebne sobe, Dobra vila). Ste morda spremenili mnenje?

Gazvoda: Kritičnost v umetnosti ni isto kot sodelovanje na, recimo, protestih ali listah strank. Politika sama je umazana igra in zame nezanimiva, ampak vprašanja politike so bistvena vprašanja. Kako bomo živeli? Zakaj tako živimo? Kam naprej, kaj pozabiti, kaj poudariti? Ne mislim, da so vsi politiki pokvarjeni, ker je to pač samo poklic, v katerem se žal pretaka veliko moči in vpliva. Tega ne dojemam tako enopomensko, ne da pa se mi gledati poglabljeno. Vem samo, da je bila na teh volitvah kultura odrinjena nekam na rob, ker v časih dragega kruha in nore želje po novem stadionu na kulturo nihče niti pomisli ne. Še enkrat naj poudarim – biti družbenokritičen ni isto kot podpirati neko stranko in ploskati kot idiot v majici barve neke ideologije. Kakršno koli slepo verovanje v nekoga, ki ima željo po oblasti, je znamenje šibkosti verujočega. Oblastnike je treba držati za jajca, da konstantno cvilijo, če se smem tako izraziti. Ljudje v finančni stiski, slab položaj v bolnišnicah, preživetje številčne družine, pa tudi to, ali boš lahko prišel v službo pet minut prej zaradi nove obvoznice – to je politika. A politika skrbi tudi za odmerjanje kulturnih vsebin. In politika, ki ignorira kulturo, izdeluje populistične zombije. Umetnost mora zato biti vedno kritična in neopredeljena. Mora se postaviti za idejo, a hkrati dvomiti o njej. Zato ne maram protestov, pa čeprav je čudovito, da jih v demokratičnih družbah lahko izvajamo – vsak protest je tuljenje v en rog in odrivanje druge strani na stranski tir. Tako da – ne, nisem spremenil mnenja. Ko boste moj prelepi obraz videvali na strankarskih plakatih, takrat ga bom. Ampak ne verjamem, da se bo to zgodilo, razen če me bo kdaj zamikalo, da vidim, kakšen bi bil videti z vampirskimi zobmi, popljuvan in presprejan z napisom “Izdajalec!” ali kaj podobnega.

Petrič: Ali ni prav literatura (ali umetnost na splošno), kakor hitro pokaže nestrinjanje z obstoječim sistemom vrednot ali hoče ta sistem reorganizirati, tudi že protest proti obstoječemu (družbenemu, političnemu) stanju?

Gazvoda: Ja. Ampak to je lahko protest proti mikroproblemu. Proti izkoriščanju človeških usod. Če pišeš o revščini, ni nujno, da sovražiš Bajuka. Saj veste, kaj mislim. Nekateri problemi bodo ostali v vseh

sistemih. Banalnost, splošnost in boječnost, tri največje rane sodobne Slovenije, se bodo širile ne glede na politično opcijo, ki bo na oblasti. In do teh stvari bom vedno kritičen. Ne maram neposrednih napadov. Ni mi všeč trend, da se politike kritizira tako, da se jih riše v kočljivih spolnih aktih. Dajmo malo subtilnosti, fantje.

Petrič: Pri vas se pravzaprav menjavata dva žanra: kratka zgodba in roman. Še tipate za svojim “dokončnim” izrazom ali ste posvojili kar oba? Kdaj bo zgodba ostala zgodba in kdaj se bo razvila v roman?

Gazvoda: Nikdar ne napišem kratke zgodbe, ki preraste v roman, nasprotno pa sploh ne. Vedno vem, v kaj se spuščam. Oboje je užitek. Nekaj je izlet, nekaj potovanje, v vsakem primeru gre za izkušnjo, ki veliko da.

Petrič: Zadnjo zgodbo iz Fasunge ste predelali tudi v kratki igrani film Bordo rdeča. Se ukvarjate z mislijo, da bi predelali še katero izmed svojih zgodb ali celo roman? Zakaj ste se odločili za ta poseg? Po navadi so ljudje manj zadovoljni s filmskimi adaptacijami literarnih del, ker jim porušijo osebno dožemanje in refleksijo neke knjige ...

Gazvoda: Jaz s tem nimam težav. Če vidim prej film, se junaki pač malce oblikujejo po Bradu Pittu, pa kaj. Če pa je nasprotno, me zanima kakovost “končnega” izdelka, ne pa zvestoba adaptiranemu delu. Ta obsesija je bolna in oboževalce določene knjige, ki nato obljublajo sveto vojno režiserju, ker je vrgel ven neki njim ljub prizor, bi bilo treba naučiti manir. Režiser je zadnji avtor adaptacije. Včasih se mi igralci opravičujejo, ker bi radi črtali kak moj stavek. Meni se to zdi super, če je zaradi tega končni izdelek boljši. Isto je, če kateri drug režiser opravlja moje delo. Vso moč ima v svojih rokah. In napake adaptacije bodo njegove napake. Jezen bi bil samo, če bi se osnovno sporočilo moje zgodbe sprevrglo. Ampak to se še ni zgodilo. Za adaptiranje sem se odločil iz preprostega razloga – zgodba se mi je zdela dovolj dobra in zanimiva za film. To sem storil tudi pri diplomskem filmu *Skrbnik*. Rad vidim, da moji literarni junaki dobijo stvarno podobo.

Petrič: Če se prav spomnim, se je ravno ob vaših delih začelo na glas govoriti o “generaciji osemdesetih” (prva je to generacijo v spremni besedi k Vevericam opisala že Barica Smole); potem je (če izpustim nekaj vmesnih postaj) iz tega nastal dobesedno cel žur pod pokroviteljstvom literarnega portala vrstnikov z Airbeletrine, na katerega ste

bili povabljeni skupaj z generacijskima kolegoma Gašperjem Bivškom in Goranom Vojnovičem. Se strinjate s takšnim predalčkanjem? Se vam zdi, da imate kaj skupnega z omenjenima avtorjema?

Gazvoda: Z Goranom rad rečem kakšno o filmih, če bi se večkrat videvala, bi gotovo postala prijateljca, ker sva se od prve minute poznanstva ujela. Isto velja za Gašperja, z njim se je fajn napiti. Deliva si ljubezen do smrek, mahu in podobnih stvari. Ampak da bi nas tri označili kot generacijo in nam našli skupne točke ... težko. Najbrž bo pri tej generaciji zanimivo opazovati ravno njeno raznovrstnost. Pomembno je, da ju spoštujem kot ustvarjalca. S podobnostmi se ne ukvarjam. Je pa Goran na svojih literarcih dosti bolj zabaven od mene, Bivšek pa ima neverjeten glas, ko bere svojo poezijo. To bi tudi jaz rad znal.

Petrič: Kmalu po omenjeni zabavi se je ob eni izmed Vojnovičevih kolumn na Airbeletrini o "prvi balkanski jebivetrski generaciji" razvnela precej razgibana debata o tem, "kdo smo in kam gremo" – uporabljam kar prvo osebo množine, ker naj bi, vsaj po letnici rojstva, tudi sama sodila v ta paket. Vi ste med drugim komentirali, da "je lagodnost naše generacije naše največje bogastvo in hkrati stvar, ki nas najbolj omejuje". Smo res (upravičeno in, predvsem, še vedno) "lagodni" ali je ta "lagodnost" rezervirana za študente s statusom, preostali (iz začetka osemdesetih) pa že nelagodno stojimo v vrsti na zavodu za zaposlovanje?

Gazvoda: Nisem mislil lagodnosti v smislu materialnega. Seveda so v naši generaciji "večne" socialne razlike med njenimi predstavniki. In ne bi se mogel bolj strinjati glede vrste v zavodu za zaposlovanje. Ne vem, ali se nam obetajo najboljši časi. A z lagodnostjo sem ciljaj na neko ... mentalno stanje, stanje duha. Pred nekaj leti so bili v modi študentski protesti in slučajno sem slišal pogovor svojih vrstnic za sosednjo mizo; zelo resno so se pogovarjale, da bodo šle protestirat, če ne bo deževalo. Res hud angažma, ni kaj. Potem sem se malce sprehodil mimo in velika večina ljudi na Kongresnem trgu je bila mrtvo pijanih. Mislim, super. Jaz sem zelo rad mrtvo pijan, ampak po navadi je zame to nekje namen večera. Mi pa smo generacija, ki ji nikoli ne gre toliko za nohte, da bi šla na noge s kamnom v srcu. Treba nam je dati Mi2, da špila na protestu, sicer se ne bi prišli zbunit za svoje pravice. Vse naše delovanje je prepredeno z lagodnostjo. To je v bistvu super – del časa porabiš za študiranje, preostali del imaš na izbiro. Če nam organizirajo čas tako, da po napornem gledanju v knjige pademo v brezno užitka, nato nas iz

njega spet malo iztrga realnost, pa spet padec, pa spet od začetka ... počasi prideš do točke, na kateri si ozko usmerjen posameznik, koristen za družbo. Nikdar ti ni nihče hotel žalega, ti pa tudi ne nikomur.

Mogoče si kdaj podpisal peticijo za zaščito pravic polhov, vrgel evro gospe Kostin Koža na Čopovi, s prijatelji na pivu Pod skalco rešil ameriško zunanjo politiko ... Slišal si, da Janša dela slabo, in si se pridružil skupini "Dol z Janšo!" na Facebooku, čeprav Pahorja ne boš volil, ker ti še najbolj diši Jelinčič, vendar veš, da s tako izraženim javnim mnenjem ne boš nikoli spal z nobeno FDV-jevko ali FF-jevko ... S punco si se razšel, ker je na izmenjavi Erazmusa spoznala drugega, zato ti ideja Evrope morda ni več tako blizu ... Proti Natu si, ker je to pozicija, ki je ne obsoja skoraj nihče ... Morda imaš rad Tita, morda ne, čeprav o njem ne veš ničesar ... S Srbi, Bosanci in Hrvati nimaš nič skupnega več, ampak imaš o njih mnenje, ki temelji ali na stereotipih ali na nekih tvojih mikroizkušnjah ... Ali se malo giblješ po vseh družabnih dogodkih ali pa si najdeš "ekskluzivno" skupino, krožek osamljenih in izgubljenih, ki si tešijo travme z navideznim uporom, v bistvu pa si blazno želijo biti slišani in sprejeti enako kot ukalupljeno lepi in pametni, najmanj škodljivi del družbe ... po petindvajsetem je življenja tako ali tako konec, zato je treba do takrat življenje zapraviti za banalnosti, ker zanje pri štiridesetih res ne bo časa ... a vse, kar nam daje izbiro, nas hkrati daje v kalup. Vsi se iščemo v svetu neskončnih možnosti in žremo drobtinice, ki ostajajo – če dosežemo kruh, se ga nažremo tako zelo, da se ugnezdimo v absolutno idejo in ne spustimo nikogar blizu. Naša generacija bo proizvedla kup popolnih podanikov družbe, prgišče blaznežev, ki so le stavek v socioloških esejih, odtenek potenciranih seksualnih ekstremistov iz romanov Houellebecqa, največ pa ljudi, ki bodo spičkali svoje življenje za splošnost. In če se bo kdo oglasil, da to ni nič posebnega in da so bile take vse generacije pred nami, naj uživa v svoji bistri starešinski opazki. Jaz sem povedal svoje.

Petrič: Generacijskega "divjanja" pa še zdaleč ni konec – oglasili so se tudi prvi mladi teoretiki te generacije (bodisi na Airbeletrini bodisi v Literaturi). Če telegrafsko povzamem eno izmed osrednjih trditev: naša skupna lastnost je skupno rojstvo ("med Titovo smrtjo in osamosvojitvijo", tako Urban Zorko), po drugi strani pa nas "ne zamejuje čas rojstva, pač pa predvsem skupno izkustvo bolj ali manj celostne socializacije v obdobju demokracije" (Mojca Pišek). V bistvu nas, če naredim sintezo teh dveh izjav, načelno "omejuje" prav vse, kar je omejevalo že generacije pred nami: letnica rojstva in specifika nekega sistema/družbe/okolja, v kateri človek odrašča.

Kje je zdaj ta naša “drugačnost” in če smo drugačni, predvsem, kako smo to drugačnost “izkoristili”?

Gazvoda: Ta moja teza “skupne ideje” je nekaj, glede česa nisem prepričan, da sem prav povedal. Po svoje se mi zdi, da bi bil neki splošen cilj generacije dober. Da bi opazili problem ali kopico problemov in se povezali kot mladi, ki imajo ideje. Hkrati pa ničesar ne sovražim bolj kot to, da me kdo prepričuje o skupnem dobrem. Zdi se mi, da gre pri naši generaciji za razpršenost idej, ki jih pobiramo povsod, kamor obrnemo pogled. A ker jih je toliko, nam zmanjka moči za angažma. Seveda se vedno znova ujamem v svojo lastno past – pojma nimam, za katero idejo bi se bojeval jaz osebno. Zato pa ustvarjam, ker mi to da možnost, da raziskujem tisto, kar me teži. Gotovo pa nas bo najbolj zaznamoval internet. Kako, še ne vem, ker je medmrežna socializacija šele v povojih, čeprav se zdi tako obširna. Morda bomo res vsi Houellebecqovi otroci, ki so utopijo in antiutopijo spremenili v edini mogoč način življenja. Ni težko najti odločitev, če jo le kdo drug sprejme namesto nas. In to se vzgaja s tem, da se dovoli aktivni angažma pri resničnostnih šovih, ki nima nikakršne ideje ali teže. Odločitve bi morale imeti težo. Na internet se skrijemo in komuniciramo z zamikom, s pomočjo avatarjev, ki so ogledalo naših fantazem, ne pa tisto, za kar se moraš v življenju bojevati, da postaneš. Naši generaciji so vzeli prav ta boj – če sodeluješ, se učiš, ubogaš sistem – prideš daleč, dosti dlje od nekoga, ki podvomi. Zraven si lahko ravno toliko angažiran, da se ne začneš zares spraševati. Nevaren posameznik je tisti, ki dvomi, ne tisti, ki je fanatik. Naša družba iz nas ustvarja fanatike splošnosti. Včasih rad provociram z mnenji, ki niso ravno družbeno sprejemljiva. Reakcije ljudi nanje se delijo na pomilujoče poglede, divje nasprotovanje in sprijaznjenost. Redko se začne debata, ki temelji na tem, da sprejmeš vse in hkrati vse zavračaš. To je po mojem mnenju edini način, da razmišljaš. Vse drugo je koda v programu.

Petrič: Da na koncu malce sprostim suspenz ... Bi se udeležili resničnostnega šova, če bi vam ponudili možnost? Lahko bi naredili študijo primera in napisali zgodbo ali roman ...

Gazvoda: Velikokrat sem razmišljal o tem. Če sem zlobne volje, bi bil z veseljem Big Brother sam, ampak potem bi bilo kršenje človekovih pravic veliko hujše kot zdaj. Mislim – če imaš možnost dobiti 90.000 evrov kar tako, mi pokaži, koliko ti to pomeni. Gladiatorji so se bojevali za življenje. Ti se bojujejo za pravico do cigaret in kislega zelja ali nekaj

takega. Še klovn niso, ničevi so. Ampak ne bi se pridružil, ne, kot tekmovalec gotovo ne. Ni se mi treba vreči v gnojnico, jo že od daleč voham kot škodljivo.

Petrič: In če povlečeva dramaturški lok do konca in končava zadnji prizor v slogu Cosmopolitana (to ostaja v bližini Big Brotherja in Kmetije). Torej: kaj/o kom sanjate in kaj/koga si želite?

Gazvoda: Moje sanje so kot moje stanovanje – vse je razmetano, ampak načelno vem, kje najti bistvo. Želim si mir na svetu, dinozavra za domačo žival in produkcijske standarde Stanleyja Kubricka. Odprt sem za različne predloge, oblike, vonje in mehkode, prihodnji nekadilec s potrebo po lepem razgledu, ki v prostem času kaj napiše in popije, sprejema različne poglede na slovenski film šestdesetih let, ideološka opredeljenost nezaželena, sprejemam fetiš na uniforme in rdeče spodnje perilo.

Petrič: Pa še ena obvezna obrtniška za vse oboževalce, bralce, kritike in za “piko na i”: ali spet kaj tipkate in predvsem, kdaj boste pritisnili na “send”?

Gazvoda: Upam, da konec januarja. Lepo pozdravljam svoje oboževalce. Pišem roman o treh bratih. Nisem Jurčič, ampak se trudim. Pa hvala za tale intervju. Lepo je, ko moraš za odgovore pobrsirati globlje kot za copy/paste katere od spremnih besed.